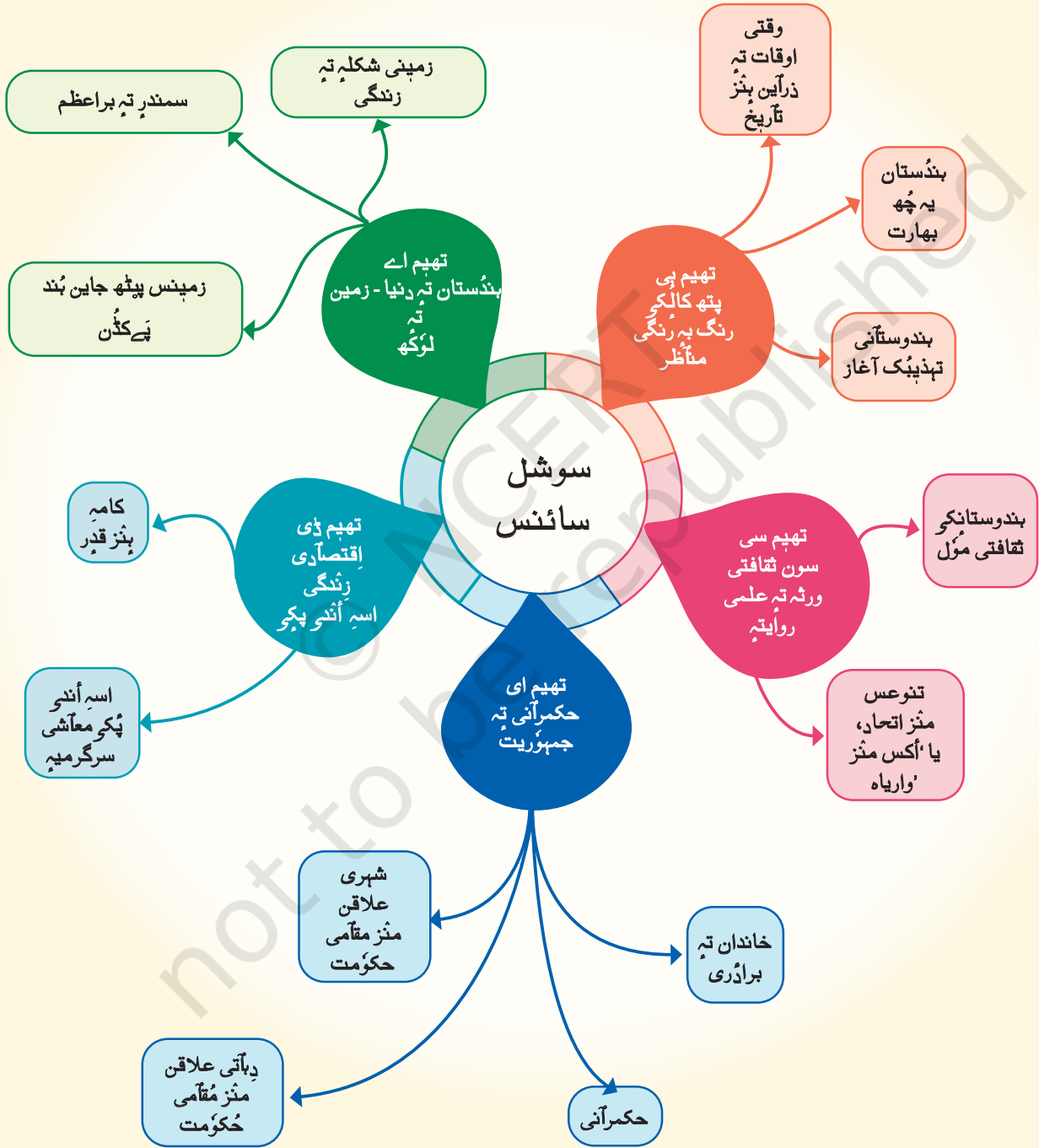

تعارُف ازان سوشل سائنس کٲياز؟

ۋلۇڧىرىيافت كىرۇ

- پېڭىڭ كىنە دىنە آمىڭ تىۋىر كىرۇ مەفۇظە تى كىيە چىۋىڭىن كىرەن؟
 - جىلۇك آب كىتە چىۋىڭىن؟
 - وتە كىمى بن آوتە كىياز؟
 - لۇڭگىن مەكانىن مۇز روزن والىن لۇڭىن بىزىر سىرگىمىە كىيە بىيىن آستە؟ تەننىز تارىخ كىيە بىيىكە آستە؟ تەننىز مەستىل؟
- پىنۇ جىۋاب لىيىكە تە تىمىن پېڭىڭ كىرۇ پىننىن بىم جىمىڭىن سىتى بىت
- ۋنى بۇتە صىفس پېڭىڭ شىكلە ۋچەتە، تەننىزى زىننىس مۇز كىم سىۋال چىۋىڭىن؟ تىم لىيىكە بونە كىنە
- تى كىتە كىنۇ چىۋىمىن دون شىكلن سىتى مەتلىق سىۋالاتىن بىت جىۋاب ژىھارىنچ تىۋىز پىش كىرەن؟

پېڭىڭ كىنە دىنە آمىتى سىۋال كىتە كىنۇ چىۋى سىۋىل سىننىس سىتى ۋابىستە؟
 21 مىڭ ۋىدى مۇز روزان (اگر نە توبە پتاه چىۋى زامە اعداد و شمار كىيە مطلب چىۋى، توبى بىكو جىلدى اتە بارس مۇزىچەتە). پىرتە كىنە چىۋى اتفاق كىرەن زى يە چىۋى خاسكرانسانىت خاۋر آزمائىشە بىت ۋق.

اڪي طرف، ٽيڪنالاجي مٺڙ ڇه تيزي سان ترقي ڪڙهان، يوسيه سآني زندگي واريهن طريقي مٺڙ تبديل ڇه ڪران- بييه طرف، دنيا ڇه متعدد جنگ، مسلح تناڙ ته پڙوون سماجي تناڙ وڇهان، ته سائين سيارن بند قدرتي ماحول ڇه واريه دباؤس مٺڙ- آسي ڇه عظيم امكاناتن بندس دورس مٺڙ روزان بلڪه عظيم آزمائيشن بندس دورس مٺڙ ته-

پور دنيا بس مٺڙ، زياد ڪهوت ته زياد لوڪه ڇه ٽعجب ڪران، ”آسي ڪٽه پائڙه ڪرو انسانيتس درپيش مسئل حل؟ سآني معاشر ڪٽه ڪني بڪن امن ته هم آهنگي ستر روزن بيجهته؟ آسي ڪٽه ڪني بيڪواته خوبصورت زمينه حفاظت ڪرته يوسيه آسي سار ڪراوان ڇه ته امچ حفاظت ڇه نه صرف پننه خاطر بلڪه اته پيڙه روزن والين تمام جانور زائن خاطر ته؟“

يم بنيادي سوال ڇه سا، مگر جوابات ڇه نه ڪينهن- تم بڪن نه ساڍ آسته، تڪياز انسانتي معاشر ڇه واريه متنوع ته پيچيد- اگر آسي ڪٽهين سوالتن بند جواب ڙهائڙن ته بهتر مستقبل بناونس مٺڙ مدر ڪرڙن يڙهان ڇه، تيله ڇه اسه گوڙ پنينس رڙي يهس ته خاص طور انسانتي معاشرن سمجهنچ ضرورت- يه ڇه سماجي سائنس ڪس بارس مٺڙ-

توبه بيڪو تعجب ڪرته ز ڪيا يه ڇه اڪه ’سائنس‘ يته ڪن زن طبيعيات ڇه-

يا ڪيمسٽري- يه ڇهنا. نظم وضبط ڇه سائنسي دريافت سماج بندستان ته ييته ته ممڪن آسي طريقي بند استعمال ڪران (توبه وڇهه يته درسي ڪتابه مٺڙ ڪينهنه مثال) مگر اميڪ توجه ڇه- انسانتي معاشر- ڇه دوبار، واريه متنوع ز سائنس يمه قسمڪ مقرر طريقيڪار ته مقررہ نتائجن بند اجازت ڇه ديوان-

سوشل سائنسس منز ڇھ واریاه ذیلی شعبہ: جغرافیہ، تاریخ، سیاسیات، معاشیات، سماجیات، بشریات، آثار قدیمہ، نفسیات تہ کیئہہ بیہ۔ توبہ ڇہنہ یمو تمام شرطو ستری خوفزدہ گڑھنچ ضرورت! ییلہ زن تہی سیکنڈری سٹیجس منز یمو منز کیئہہ ذیلی شعبن بُند مطالعہ گرو، مڈل سطحس پیٹھ ڇھ اسہ امہ درجہ بندی نش گریز کورمت۔ امہ ورآے، ڇھ اسہ پائزن وسیع موضوعاتن بُند انتخاب کورمت۔ ولہ تراوو تمن پیٹھ موختصر نظر۔)

(نوٹ گریو ز امہ تعارف کس آغازس منز ڇھ ذہنکی نقشہ امہ درسی کتابہ ہندنہ دنونی حصن ہندی باب شامل

تہیم اے - ہندوستان تہ دنیا: زمین تہ لُکھ

اتھ گوڈنکس تہیمس/ موضوعس منز ڇھ اسہ اُندی پکی جغرافیائی دنوپہکی بنیادی چیز شامل - سانہ سیارچ کیئہہ اہم خصوصیات تہ نقشس پیٹھ یمن ہنز نمائندگی کرنک طریقہ۔ یہ تہیم کیاز ڇھ اہم، ییلہ از اسی موبائل فونس پیٹھ بہترین نقشہ حاصل کرتہ بیکان ڇھ؟ تکیاز یہ ڇھ نقشو کھوتہ واریاہ زیادہ اتھ ستری وابستہ۔ یہ ڇھ یتہ پڑھان ز جغرافیائی خصوصیات۔ سمندر، پہاڑ، دریاو بیتہ کتہہ گنی ڇھ پننس تاریخس پور تہذیبن تشکیل دہم۔ یہ ڇھ ہندوستان کس معاملس منز تہ ز کتہہ گنی ڇھ امکہ قورٹی ترتیبن اتھ قدیم تہذیبس اکھ منفرد شناخت دِنس منز اہم کردار ادا کورمت۔

تہیم بی - پتہ کالہی رنگ بہ رنگی مناظر

ٹیپسٹری ڇھ کینواس بیو کپڑک اکھ بوڑ ٹکریس عام طور پاتھ دیوارس اویزان ڇھ تھاونہ یوان، اتھ پیٹھ ڇھ تصویر تہ ڈزائن آسان - کُنہ ساتہ ڇھ اکھ تاریخی داستان۔ سانی ٹیپسٹری ڇھے سو جائے ییتہ اسی ہوت کالہی منظر رنگہ ووکھ، ییمیک آغاز ہندوستان کہ پوت کالہ ستری سپد - مگر اسہ کیاز پز پوت کالس ستری فکر مند آسن؟ کیاز کہ یہ ڇھ موجود دورس سمجھنچ کُنز، تہ اتھ موضوعس پیٹھ صفہ ڇھ اکثر اتھ رشتس پانز زان (تعارف) بناوان۔ سوشل سائنس کیاز؟ صاف۔ پوت کال ڇھ سانہ شناختہ خاطر اکھ بوڑ ذریعہ۔ یہ ڇھ اسہ یہ سمجھنس منز مدر کران ز اس کم ڇھ تہ اسی کتہ پیٹھ ڇھ آمتی۔ دویمین لفظن منز پوت کال ڇھ ونہ تہ اسہ ستری۔ تہ چونکہ تاریخ ڇھ نہ بدقسمتی سان خوشگوار ترقین متعلق، لہذا یہ سمجھن ڇھ فایدہ مند ز لکو، حکومتن یا حکمرانن کتہ گپہ غلط، تہ کیاز۔ تمہ پتہ بیکو اسی یمن غلطی دہراونہ نش بچنچ وومید کرتہ۔

تهيم سي - سون ثقافتی ورثہ تہ علمی ریوائتہ

اکثر ڇھ یم ونہ یوان ز بندوستانس مئز ڇھ اکھ امیر تہ قدیم ثقافت - صحیح، مگرامچ بنیادی خصوصیات کیا ڇھ؟ امکی رہنمائی اصول؟ امی کتہہ کُنی ڇھ بندوستان کس تاریخس مئز پُن پان ظاہر کورمُت؟ تہ یم کتہہ کُنی بیکہ اسہ پنہ زمانہ کی مسلہ حل کرنس مئز مدر گرتہ؟ یم ڇھ کیئہ سوالات یم بنڈ یم موضوع ژھانڈان ڇھ کران، اتہ مقصدس ستری ز پرتہ طالبہ علمس پز سانہ تہذیبچن کیئرهن ثقافتی بُنی یازن سمجھن تہ یم ہنز قدر کرنی بیچھن۔

تهيم ڈی - حکمرانی تہ جمہوریت

کُنہ تہ ملکہ کین شہرین پز یم زائن ز تہند سیاسی نظام کتہہ کُنی ڇھ کَام کران۔ دُنیاپچ ساروی کھوتہ بڑ جموریت آسنہ کُنہ ڇھ بندوستان اکھ وسیع نظام، یُس مُختلف سطحن پیٹھ کَام کران ڇھ امچ اہم خصوصیات تہ اجزاء کیا ڇھ؟ شہری کتہہ کُنی ڇھ مجموعی حکمرانی مئز حصہ نوان؟ تہندی حق کیاہ ڇھ تہ تہندی فرائض یا دهرم تہ کیا ڇھ؟ کیا باقی ملکن مئز ڇھ مختلف نظام، تہ اگر ڇھ تیلہ کمہ قسمک ڇھ؟ مُختلف ملکن کتہہ کُنی ڇھ کتہہ باتہ کرنی؟ اتہ موضوعک (تهیمک) مطالعہ کرنہ ستری بیکو اُسی زیادہ زمہ دار شہری بنتہ، یم سمجھتہ ز حکومتک اعضاء کتہہ پاتھی ڇھ کَام کران، تہ یم پالیسین مئز بیچھو پنی کتہہ ونی۔ یم اسہ سارنہ متاثر ڇھ کران، چاہے مقامی یا قومی سطحس پیٹھ۔

تهيم ای - اسہ آندی پُکی اقتصادی زندگی

کانہہ تہ خاندان بیکہ نہ روزمرہ زندگی بندبو ضروری چیزو ورآے خوش روتہ - کم کھوتہ کم کھین چین، پلو، روزن جاعے، گوژنکس مرحلس مئز آبس تام رسائی۔ اُکس دویمس مئز، بالیغن خاطر معاش تہ نوجوانن خاطر تعلیم تام رسائی۔ اتہے پاتھی کانہہ تہ ملک بیکہ نہ مضبوط معیشتہ بغار ہم آہنگی ستری ترقی گرتہ۔ مگر معیشت کتہہ کُنی ڇھ کَام کران، خاص طور پاتھی بندوستان بوس بڑس ملکس مئز؟ پونسہ ڇھ کیا اصلی؟ یم کتہہ پیٹھ ڇھ یوان؟ یم کتہہ کُنی بیکو بُراوتہ؟ لوکھ کمن اقتصادی سرگرمین مئز بیکن پُن پان آور تہاوتہ۔ قودرتی تہ انساننی وسائلن بُند بہترین انتظام کتہہ کُنی ڇھ؟ یم موضوع (تهیم) کر کیئہ اہم تصورات تہ طریقہ بیان یم اسہ یم سوالن بُند جواب دینس قابل بناون۔

توی وچھو ز پتیمین پیراگرافن مئز ڇھ واریاہ سوال۔ یم ڇھ یتہہ کُنی ز یم گڑھ آسن — سوشل سائنس تہ ڇھ صحیح سوال پرژھنکس فن کس بارس مئز۔ تمہ پتہ بیکو اُسی

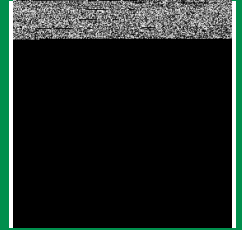
زمینس پیٹھ جائن ہند پے کڈن

زمینک گلوب چھ خلا بس منز کھڑا، یس آب، زمین، نار تہ ہوا ستری
بنیومت چھ، تہ چھ گول یہ چھ تمام زمینی تہ آبی مخلوقو ستری ولتہ۔
(آریہ بھٹا (تقریباً 500 عیسوی —

بڈی سوال ؟

1. نقشہ کیا چھ تہ اسی کتھ کئی بیکو یہ استعمال کرتھ؟ امکی اہم اجزاء کیا چھ؟
2. کوآرڈینیٹس کیا چھ؟ لیٹچوڈ تہ لانگچوڈ کتھ کئی بیکو زمینس پیٹھ کئی تہ مقامس نشان زد کرنہ خاطرہ استعمال کرتھ؟
3. مقامی وقت تہ معیاری وقتک تعلق کتھ کئی چھ طول البلدس ستری؟

تصور ڪُرو ز تہي چھو گوڏنچہ لئہ ڪنہ شہرڪ دور ڪران۔ تہي ڪتہ ڪني ژھانڙو تہي جايہ يمين تہي گڙھن يڙھان چھو تہي بيڪو ڪانسہ مقامی نفرس مدتہ خاطر وٺتہ، يا تہي بيڪو شہرڪ نقشہ وچہتہ۔ پُتمين درجن مٺز، بيچھو توبہ نقشن متعلق ڪينہہ ڪينہہ، تہ يتہ بابس مٺز ڪرو اُسي تمن بُند بيہہ تفصيل سان مطالعہ۔

وُلو اُسي گندو اڪھ گيم۔ بيہہ لوڪتہ شہرڪ نقشڪ معائنہ ڪُرو (تصوير 1.1)۔ تصور ڪُرو ز تہي گيو وني ريلوے سٽيشنس پيٽھ ٿرينہ پيٽھ، تہ تہي چھو يڙھان نقشس پيٽھ نشان زد بينڪس مٺز گڙھن۔ تہي ڪمہ طرفہ گڙھو؟ ڪياہ بيہہ چھاطريقہ ممڪن؟ ڪيا تہي بيڪو عوامي باغ، سڪول تہ ميوزيم تلاش ڪرتہ؟ اگر تہي بينڪہ پيٽھ بازرس تام بڙوئہ پڪن يڙھان چھو، تہي ڪمہ طرفہ گڙھو؟ بيہہ چھ اڪھ نقشہ ڪارآمد آسان!

فيگ 1.1۔ اڪھ خيالي لوڪتہ شہرڪ نقشہ۔

نقشہ چھ خزانہ گائيٽ بيو۔ يہ چھ توبہ باوان ز چيز ڪتہ چھ تہ تمن تام ڪتہ ڪني چھ وائن۔ نقشہ ڪس پيٽھمس رچھنس ڪونس مٺز ڪرو ژور تپير نوٽس۔ اُسي وچھو جلدے ز تم ڪتہ ڪني چھ اشار ڪران، ڪينہہ مخصوص بدايتہ تہ نقشہ چھ زياد مدرگار بناوان۔

→ نقشس پښتې څه شکل 1.1 منز صفحه 8 پښتې دڼه اُمْت —

1. بسپتالچ نشاندي کړو.
 2. نیول رنگن بندين علاقن بُند کيا مطلب څه؟
 3. کُس څه ریلوے سٹیشن پښتې دُور - سکول، نگر پنچایت یا عوامی باغ؟
- کلاس سرگرمی پندس موقس پښتې، څه پښتې اُکس تږین یا ژون طالب علم پندې
گروپ بناوان- پښتې جمائ دپو پندې سکول ته تته کُن گڙهن واجنې کيښږهن گُلین یا
سږکن ته تته آس پاس کيښږهن عمارژن بُند نقشې بناونچ کوشش کړيو- آخرس پښتې
کړو تمام نقشن بُند موازنه ته بحث.

اکه نقشې ته اِمکي اجزا

ييم سارِ مثالې ستې څه اُسي سمجھان ز اکه نقشې څه کُنې علاقې نمائندگي، يا ډرائنگ
- يې بیکې اکه لَووکت علاقه (اکه گام، قصبې وغيره)، اکه بوژ علاقه (مثلاً، تهنْد ضلع يا
رياست)، يا بندوستان يا يو تته تام ز پور دنيا بيو اکه واريه بوژ علاقه اُستې- نقشس منز
څهو تېر سطحس کُن يته کُنې وچھان ز تېر څهو يې زنتې پښتې وچھان-
اٹلس څه نقشن بنز اکه کتاب يا مجموعې-
يته کُنې زَن تېر ډريافت کړو، واريه قسيمي نقشې څه —

- **جسماني نقشې**، يم بنی آدی طور پښتې کيښې قدرتي خصوصيات باوان څه يته منز زَن
پهاژ، سمندر ته درياو څه (اته درسي کتابې منز څه تصوير 5.2 منز وچھو اکه مثال)
- **سیاسي نقشې**، يم مُلکن يا رياستن، حدودن، شهرن بېتر بنز تفصيلات باوان څه
(مثلن، تمام رياستن، مرکزی زیر انتظام علاقن ته يمن پښن دارالحکومتن سېتې
بندوستانک نقشې)
- **تھيميټک نقشې**، اکه مخصوص قسېچ معلوماتس سېتې (مثالن منز څه اته درسي
کتابې منز شکل 6.3 ته شکل 8.1 ش امل)- امې علاو، نقشن بُند څه تږے اېم اجزا-
فاصلې، سمت ته علامت- توبې څهو گوځے نقشې نيويگيټ کړنې وز گوځونکيڼ دون بُند تجرېب
کورمټ- 1.1. وُلُو دُیو کړو اُسي تمن زياد واضح پاتې وُضاحت-

کیا توہ چھا زانہہ تعجب کورمت ز اکھ بڑ جاے کتھ کُنی بیکہ اُکس لوکٹس کاغذس پیٹھ
فٹ گڑھتھ؟ یہ سورے چھ نقشہ کہ وجہ ستری سکیل۔ اُسی گڑھو واپس اُکس لوکٹس شہر
کس نقشہس پیٹھ (تصویر 1.1)۔ نقشہس پیٹھ چھ پریٹھ سینٹی میٹر، یتھ کن زن یتھ چھاپنہ
آمت چھ، زمینس پیٹھ چھ اکھ خاص فاصلہچ نمائندگی کران — فرض کرو ز یہ چھ 500
میٹر۔ اُسی چھ ونان ز پیمانہ چھ 1 cm = 500 میٹر۔ وونی گرو ہندستان کس نقشہس کن
اتھ درسی کتابہ بندس باب 5 منز چھ شکلہ 5.2۔ پیمانہ چھ بونمس کھوورس کونس منز
اُکس حکمران سیند ذریعہ دوبارہ سوزنہ یوان یتھ منز امکس زیچہرس پیٹھ '500' تہ
طرفہ 'کلومیٹر' لیکھنہ چھ یوان۔ امیک سینور مطلب چھ یہ ز یہ حکمران، یس طباعت
شدہ نقشہس منز 2.5 سینٹی میٹر پیمائش چھ کران، چھ زمینس پیٹھ 500 کلومیٹر ستری
مطابقت تھوان۔

لہذا، نقشہس پیٹھ نمائندگی کرن والین دون نوقطن درمیان چھ حقیقی فاصلہ اتھ پیمانس
پیٹھ منحصر یس نقشہ استعمال چھ سپدان۔

ؤلودو یافت کرو

- سکول گندن مآدانک اکھ ساہ نقشہ بن آيو۔ فرض کرو ز یہ چھ اکھ مستطیل، 40
میٹر زیچہر تہ 30 میٹر کھجر۔ یہ گرو پننس حکمرانس ستری تہ 1 سینٹی میٹر = 10
میٹر کس پیمانس پیٹھ پور پاٹھی ڈرا۔
- وونی گرو مستطیلک ڈایگنل پیمائش۔ توہ کآت سینٹی میٹر چھ ملان؟ پیمانک
استعمال کرتھ گرو گندنکہ مآدانک اخترن ہنز اصلی زیچہرک حساب میٹرن منز۔

اُسی گڑھو لوکٹس شہر کس نقشہ کس پیٹھمس رچھنس حصس منز ژون تیرن کن
واپس۔ تم چھ ژون طرفن کن اشار کران، یم شمالس کن، ساروی کھوتہ تھزرس پیٹھ
چھ، تہ گر ہند طرفہ، مشرق، جنوب تہ مغربس کن چھ پکان۔ یمن چھ ونان
بنیادی ڈایریکشن، بنیادی پوائنٹس تہ یمو علاو، چھ درمیانی ہدایتہ
تہ استعمال گڑھان - شمال مشرق (NE)، جنوب مشرقی (SE)،
جنوب مغربی (SW) تہ شمال مغربی (NW)۔ زیاد تر نقشہس منز
چھ صرف اکھ تیر آسان یتھ پیٹھ حرف 'N' چھ نشان زد آسان
یس شمالی طرفس کن چھ اشار کران۔

ٲلوءڊرو يافت ڪرو

→ لوڪڻس شهر ڪس نقشس ٻڌڻ ڪرو بڻيه غور۔ بڻيه ڪنہ ڊنہ آمتس فھرستس
منز ڪرو صُحيح تہ غلط بيانن ٻڌڻ شناخت

1. بازار ڇھ بسپتال ڪس سُمالس منز

2. عجائب گھر ڇھ ٻڌڻ ڪس جنوب مشرقس منز۔

3. ريلوے سٽيشن ڇھ بسپتال ڪس سُمال مغربس منز۔

4. جيل ڇھ اپارٽمينٽ بلاڪن ٻڌڻس سُمال مغربس منز۔

→ پڻ سکول سُروعاتي مقامس ٻڌڻ نٿه، ڪيا توہ ڇھ تقريباً پتاه ز تہند ڪر ڪمہ
ٻڌيادي طرفہ ڇھ؟ پننس ووستادس تہ مالس ماڃہ سٽي ڪرو بحث۔

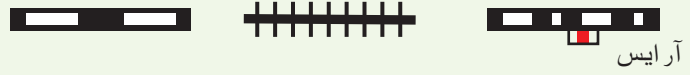
علامتہ ڇھ نقشن ٻڌڻ بناڪھ اڪھ اہم جُز۔ سائنس نقشس منز ڇھ حقيقي عمارتن تہ ڪيئہہ باقي
عناصرن ٻڌڻ لوڪٽ ڏرائنگ، مگر ڪنہ ٻُڙس شهرس يا ملڪہ ڪس نقشس ٻڌڻ آس نہ يمين
سارنہ درساوئہ خاطر ڪافي جائے۔ امہ ورآئے، يمين خصوصياتن ٻڌڻ نمائندگي خاطر ڇھ
اڪھ علامت استعمال يوان ڪرئہ۔ مختلف قسمہ ڪن عمارتن خاطر علامتہ مثلن ريلوے
سٽيشن، اڪھ سکول، پوسٽ آفس، سڙڪن تہ ريلوے لائنن خاطر، تہ قدرتي عناصر يته
ڪن زن درياو، تالاب يا جنگل۔ يته پاڻهي، نقشس ٻڌڻ دستياب محدود جايہ منز بيڪو
متعدد تفصيلات باوتہ۔

مختلف صارفينن ٻڌڻ ذريعہ نقشہ زياد آساني سان سمجھنہ خاطر، نقشہ بناون والي ڇھ
مخصوص علامتن ٻڌڻ استعمال ڪران۔ مختلف ملڪ ڇھ علامتن ٻڌڻ مختلف سيٽ
استعمال ڪران۔ سروے آف انڊيا، اڪھ سرڪاري ادارن، ڇھ بندوستان ڪن نقشن (يا بندوستان
ڪن ڪيئرهن حصن) خاطر علامتن ٻڌڻ اڪھ سيٽ طے ڪورمت۔ يمين ٻڌڻ اڪھ لوڪٽ انتخاب
ڇھ صفحہ 12 ٻڌڻ شڪل 1.2 منز باونہ آمت۔

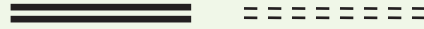
ٲلوءڊرو يافت ڪرو

پننس علاقس يا پننہ گامڪ اڪھ خوشڪ نقشہ بناو، يته منز تہند ڪر، سکول تہ ڪيئہہ باقي
آہم نشانہ شامل ڇھ۔ ڪارڊنل ڊايريڪشن بايو تہ ڪيئہہ اہم خصوصياتن نشان زد ڪرئہ خاطر ڪرو
صفحہ 12 ٻڌڻ شڪلہ 1.2 منز باونہ آمت ڪيئرهن علامتن ٻڌڻ استعمال۔

ریلوے لائن: براڈ گیج، میٹر گیج، ریلوے سٹیشن

سڑک: میٹلڈ، غیر دھاتی

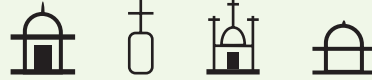
سرحد: بین الاقوامی، ریاست، ضلع

دُریا، کریور، ٹینک، نہر، کُڈل

مندر، چرچ، مسجد، چھترو

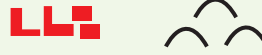

پوسٹ آفس، پوسٹ تہ ٹیلی گراف آفس، پولیس سٹیشن

پنہ پی ایس پی ٹی او

آبادی، قبرستان

کُلو، گاسہ

فیگ 1.2- نقش منظر عام طور پاتھی استعمال گڑھن و آجہن علامتن بند انتخاب۔

زمینچ نقشہ بندی

زمینچ نقشہ بندی کرنی چھ بنا زیادہ مشکل تکیاز سون سیار چھنہ ہموار سطح۔ اتھ چھ تقریباً اکہ دائرچ شکل۔ (اسی چھ ونان 'تقریباً' تکیاز یہ چھنہ اکھ مکمل دائر، بلکہ چھ قطبن پیٹھ تھوڑا سا لار تھ۔ تاہم، عملی طور سمجھون اسی یہ گول) کاغذ کس ہموار شیٹس پیٹھ چھ نہ اکہ دائرچہ درستگی ستری نمائندگی کرنی ممکن۔ یہ سمجھنہ خاطر کُرو اکھ سنگتر تہ پاتھی چھلنہ ز توہ نش چھ مسلہ بندی صرف ترے یا ژور ژو ٹکر۔ پتہ کُرو تمن ٹیبلس پیٹھ چپٹہ کرنچ کوشش۔ تہی وچھوز تہی بیکو نہ یہ بٹھین پیٹھ ژٹنہ ور آے کرتھ۔

وونی کُرو اکس گلوبس پیٹھ غور، یس اکھ تیتھہ دائر چھ یتھ پیٹھ نقشہ چھ بناونہ ہوان۔ یہ بیکہ زمین، زونہ، سیارہ مریخ، آسمانس منز ستار تہ برج و غارک نقشہ آستھ۔ جسمانی چیز، یتھ کُنی زن بیس صفحس پیٹھ ڈرائنگس منز ہاونہ آمت چھ، چھ اکھ یتھ دائر یس عام طور پیٹھ دھات ستری بنیومت چھ، پلاسٹک یا گتہ۔

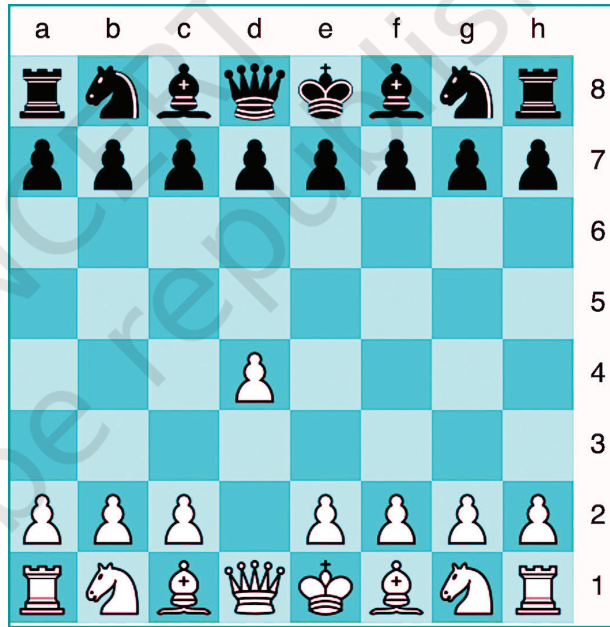
یبتھ کړو اُسی زمین کي جغرافیه کي نمائندگی کړن والي گلوبک مطالعې کيازمه گلوب ته زمين چه اكي گول شكله آسان، توي کر اكي گلوب فليټ نقشه کي مقابلې زمينچ جغرافيه بهتر طورس پيټه نمائندگی -

وونې کړو اُسی امچه کيښه خصوصيته تلاش-

اے) کوآرڈینیټس سمجھن

تصور کړو کڼه شهرس يا قصبس منز اكي بڑ بازړک، يته منز دُکانن بنز صاف لآنه آسن، سارنې بيوي سائزآسن- ټېر چهو يژهان بازرس منز اُکس کتابي دُکانس پيټه اُکس دوستس سترې سمکهن- مگر تهنديس دوستس چهني پي ز دُکان کته چه- توي ديو ټېر بدايت يته کني، "مے سمکھو شامس 6 بجي اژنکي درواز پيټه پونترمه لآنه منز سترې مس دُکانس پيټه" پته امي سترې ميله تهنديس دوستس تهنز جايه بُند صحيح پته

وونې کړو شطرنج کيس بورډس پيټه غور- اعلی درجه کهلاژين بنز حرکتي ريكارډ کړنې خاطر، چه دون فرقن درميان ايم ټکڑ (a' پيټه 'h' تام، تصوير وچهو) ته نمبر 1) پيټه 8 تام) سترې تهونه يون- يي ساد نظام چه کهلاژين پريته مربع نشان زد کړنک ته پريته حرکتي ريكارډ کړنک اجازت دوان- ييتي چه سفيد طرفن ملکه سندنس پيادس ز مربع بزونه کُن (اكي واريه عام يله) منتقل کړته گندن شروع- لهندا، وننه چه يون ز پياده چه d2 پيټه d4 تام منتقل گومت-

ولوديو يافت کړو

يمن شرطن بُند استعمال کړته ليکھو پښي حرکت اکر ټېر گندوکمي ته ديت امي حرکت سترې جواب-

یمن دون مثالن منڙ استعمال گڙهن وائس نظامس بيڪو نظام ونته۔ کوآرڊينيٽس۔ پهنڊ
دويو کوآرڊينيٽو سٽي بيڪو سٽيشنري ڏکائس سٽي سٽر شطرنج کس چوڪس پيٿه واضح
پاڻهي طے ڪرته۔

تقشہ کس دنيا بس منز چھ کوآرڊينيٽن بند يتهی نظام استعمال گڙهان۔ تقشس پيٿه ڪنہ تہ
جايہ بند مقامک تعين ڪرہ خاطر۔ اسي وچھو يہ نظام ڪتھ ڪنہ چھ ڪام ڪران۔

(بي) طول بدل - ليٽچوڙ

اُسي گڙهو گلوبس ڪن واپس۔ اته پيٿه چھ قطب شمالي تہ جنوبي قطبيچ شناخت ڪرہ
سهل۔ گلوب ڪريو روٽيٽ۔ يئلہ زن ڪہ يہ چھ گردش ڪران، بيرم تہ بون ڪن چھ فڪسٽ
پوانٽن ز پول۔ يمن درميان چھ نصف طول بلد۔ اته نشان زد ڪرڻ وائي دائر ڪرو نوٽ
(وچھو تصوير 1.3)۔

تصور ڪرو ز تہي چھو خط استوا بس پيٿه ڪهڙا تہ ڪنہ قطبس ڪن سفر ڪران۔ خط استوا پيٿه
چھ تہند فاصلہ بڙان۔ طول بلد استوا بس (ليٽچوڙ) چھ اڪويٽرس پيٿه اته فاصلس پيمائش
ڪران۔ امہ سفر کس ڪنہ تہ موقعس پيٿه بيڪو تہي اڪھ خيالي لان بناوتہ يوسہ اڪويٽرس
متوازي مشرق تہ مغربس ڪن پڪان چھي۔ پڙھہ لانہ چھ ليٽچوڙڪ متوازي ونان تہ يہ چھ
زمينس ارد گرد اڪھ دائرہ بناوان۔ بيٽي، گلوبس پيٿه چھ يہ نوٽ ڪرڻ آسان ز ساروي ڪهوتہ
بوڙ دائر چھ اڪويٽر، يئلہ زن ليٽچوڙ ڪہ متوازي سٽي نشان زد دائر چھ لوڪٽ گڙهان يئلہ
اُسي شمالہ طرفہ يا جنوبہ طرفہ چھ پڪان (تصوير 1.3)۔

ليٽچوڙڪ اظهار چھ ڏگرين منز يوان ڪرہ۔ ڪنونشن ڪہ مطابق، خط استوا چھ ليٽچوڙ
0° (صفر ڏگري)، يئلہ زن ڪہ دون قطبن بند عرض البلد چھ بالترتيب 90° شمال تہ 90°
جنوب۔ يہ چھ 90°N تہ 90°S نوٽ ڪرہ امت۔

ليٽچوڙ تہ آب و هوا ڪہ درميان چھ اڪھ تعلق۔ اڪويٽرس انڊي پڪي چھ آب و هوا عام طور گرم
آسان (اتھ چھ 'ٿورڙ' تہ ونان)۔ يئلہ تہي اڪويٽر پيٿه دويو قطبن منز ايڪس ڪن سفر ڪران
چھو (دويمين لفظن منز، يئلہ تہند عرض البلد بڙان چھ)، آب و هوا چھ زياده اعتدال پسند
(يا 'ٿيمپريٽ') گڙهان تہ قطب شمالي يا جنوبي ڪہ نزديڪ چھ آب و هوا سرد گڙهان۔ يہ تہ ز
اُسي ڪنار چھ اُڪس وري يس دوران مُختلِف موسمن بُند تجربہ ڪران۔

جُھ آفتاب زمينس گاشه راوان۔ وار وارچُھ گلوب مشرقس کُن گردش کران، اُسي بيکو نوٺ گرتھ ز زمينس پيٺھ کيٺرهن جاين خاطرچُھ يه صبح، ييلہ زن باکين خاطرچُھ يه کوچ، شام يا رات آسان۔ ييلہ اُکس ملڪس مٺز صبح کهيُنک وقت چُھ آسان، رويَمس ملڪس تہ تريَمس ملڪس مٺز چُھ لوکھ مٺز نندرِ شونگتھ آسان! يهے وجہ چُھ ز کُنہ جايہ بٺد طول بلدچ پيمائش بيکو گرتھ، اُسي تہ کرو اتھ جايہ پيٺھ وقتچ پيمائش تہ اُسي وچھو کتھي کُنہ۔ طول البلدچ پيمائش کرنہ خاطر، اسہ چُھ اکہ حوالہ تقطچ وضاحت کرنچ ضرورت يتھ پرائم ميريٽين چُھ ونان (صفحہ 15 پيٺھ چُھ تصوير 1.3)۔ اتھ چُھ گرین وچ ميريٽين تہ ونہ يون کيازک، 1884 مٺز، کُور کيٺہ قومو فاصلہ ز انگلينڊس مٺز لندن کس اکس علاقہ گرین وچ مٺز پکن وول ميريٽين بنہ پرائم ميريٽين خاطر بين الاقوامي معيار۔ يه چُھ 0° طول البلد کس طورس پيٺھ نشان زد کرنہ يون۔

يتھ کُن زن ليٽچوٺ چُھ اڪويٽرس پيٺھ فاصلُک پيمائش اگر توہي کُنہ قطب کي طرفہ سفر چُھ کران، طول البلد چُھ پرائم ميريٽين پيٺھ فاصلُک پيمائش اگر توہي اڪويٽرس سٽي سفر کرو۔ طول البلد تہ چُھ ڏگرين مٺز مينہ يون۔ مغرب يا مشرقس کُن، چُھ يه قدر 0° پيٺھ 180° تام بٺان، حرف 'W' يا 'E' سٽي چُھ شامل کرنہ يون۔ مثال پاتھي، گول اعداد و شمارک استعمال گرتھ چُھ نيويارڪک طول البلد 74° واٽ، ييلہ زن دلہ بٺد طول البلد 77°E تہ ٽوڪيوک 140°E چُھ۔

مہ کرو اتھي

يتھ کُن زن توہي طول البلد کي مريدین بندس گلوبس پيٺھ بيکو وچھتھ، 180°W تہ 180°E چُھ ايکي طول البلد۔ لہذا يه طول البلد چُھ 180° نوٺ کرنہ يون، حرف W يا E تراوان۔

عرض البلد تہ طول البلد چُھ ملتھ کُنہ جايہ پٺدي ز تقاط۔ تمويستري بيکو تہي ووني زمينس پيٺھ کائہ تہ جائے تلاش گرتھ! تہي بيکو ووني اکھ بيان سمجھتھ يتھ کُنہ ز "دلہ چھي 29°N ليٽچوٺ تہ 77°E تس قابل بٺتھ۔ طول البلدس پيٺھ واقع" (يم اقدار چُھ گول کرنہ آمتي، صحيح چُھنہ)۔

تصویر 1.3 صفحہ 15 پیٹھ چھ لیٹچوڈ تہ لیٹچوڈک متوازی باوان گلوبس پیٹھ چھ طول البلدک مریدین نیجہ لائن پیٹھ اکوٹہ۔ یم تمام لائن چھ یکوٹہ گلوب خاطر اکھ گرڈ بناوان۔ تمن چھ گرڈ لائن تہ وننہ یوان۔

وِلوڈرو یافت کرو

اگر تہندس کلاسس منز گلوب یا اٹلس منز اصل پاتھی نشان زد عرض البلد تہ طول البلد چھ، تیلہ کرو (1) ممبئی، (2) کولکتہ، (3) سنگاپور، (3) سنگاپور کہ عرض البلد تہ طول البلد خاطر تخمینہ اقدار نوٹ کرنچ کوشش۔ پیرس۔ 4۔

فیگ 1.4۔ یم خاکہ چھ باوان ز پرائم میریڈین کتھ گنی چھ زمینس مغربی تہ مشرقی بیمہ سفیرس منز تقسیم کران، ییلہ زن کہ اکوٹر چھ اتھ شمالی تہ جنوبی بیمہ سفیرس منز تقسیم کران۔

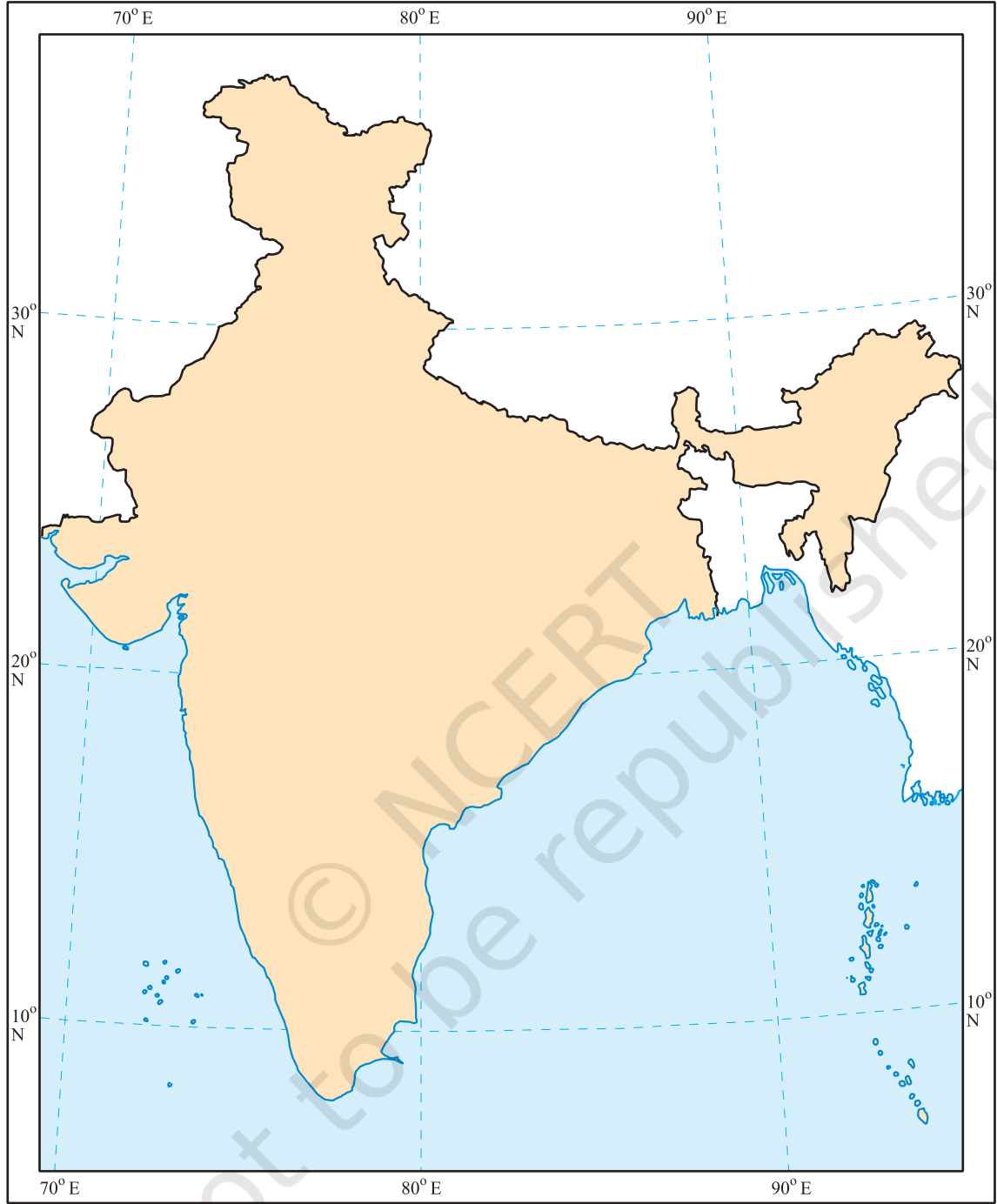
مہ گرو اتھ

گرین وچ میریڈین چھ نہ گوڈنیک پرائم میریڈین۔ بڑوٹہ کالہ آسی بیمہ تہ درحقیقت، یورپس بڑوٹہ واریاہ صدی بڑوٹہ اوس بندوستانس پنن اکھ اہم میریڈین! (فیگ 1.5) اتھ اوس مدھیہ ریکھا (یا 'درمیانی لائن') وننہ یوان تہ یم اوس اجینینی (از اجین) شہر کنی گوٹ، یس واریاہو صدیو پیٹھ فلکیاتک اکھ مشہور مرکز اوس۔ اکھ مشہور مآبر فلکیات وراہمیہرا اوس تقریباً 1,500 وریو بڑوٹہ تہ روزان تہ کام کران۔ بندوستانی مآبرین فلکیات آسی عرض البلد تہ طول البلد کین تصوراتن ستر و آقف، بشمول صفر یا پرائم مریدین بنز ضرورت۔ اجینی مریدین بنیو تمام بندوستانی فلکیاتی متنن منز حسابک حوالہ۔

نقشس منڙ ڇھ اجيڻي مريدين نزديڪ ڪيڻھه قديم بندوستانن شهر باونہ آمتي۔ ڪيڻھه ڇھ آتھ وارياء نزديڪ، ٻيلھ زن باقي ڪيڻھه روڙ ڇھ۔ اميڪ وجھ ڇھ يھ ز طول البلد ڇھ پيمائش خاطر آس دُرست ٿاڻم ڪيپنگ ٻنڙ ضرورت آسان، يُس تمھ وقتھ تيوتآ عين مطابق اوس نہ يوتاه از ڇھ۔

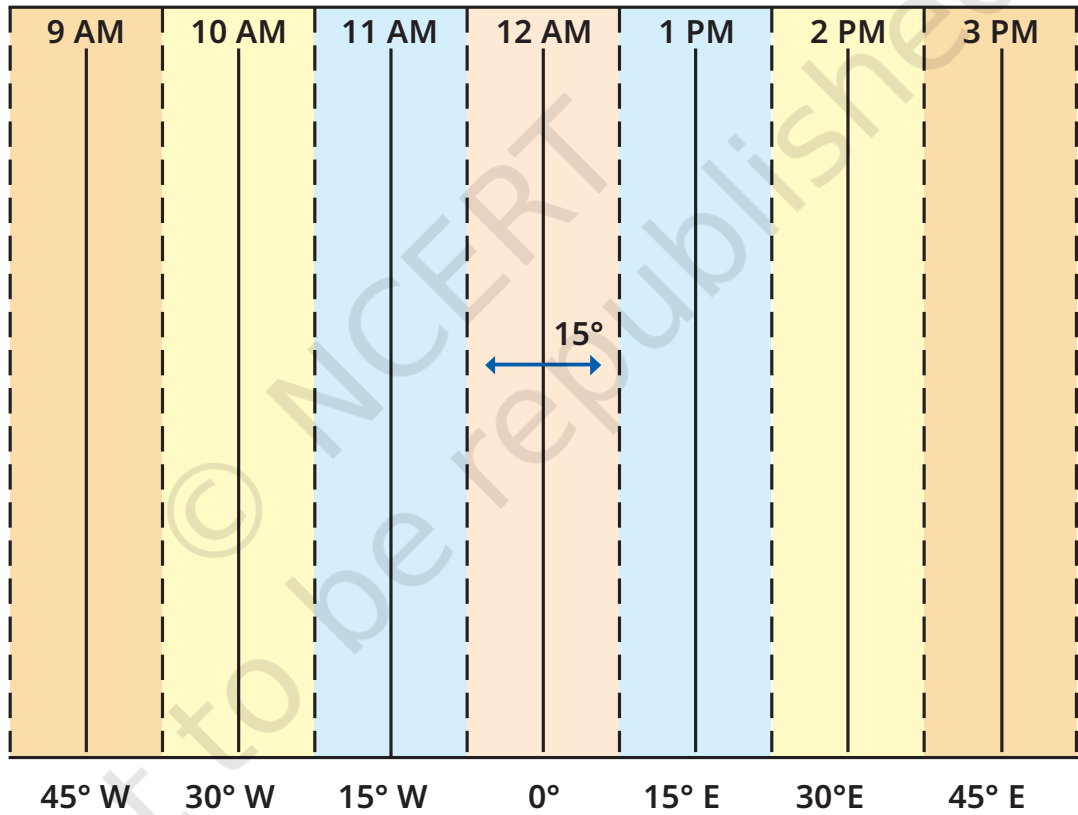
فيگ 1.5۔ قديم بندوستانن فلڪياتس منڙ استعمال گڙھن وول اجيڻي پرائم مريدين۔ دائر ستي نشان زد شهرن بند زڪر ڇھ فلڪياتي متنن منڙ آتھ مريدين پيڻھ آمت ڪرنھ (جديد ناو ڇھ ترجھا بار پتہ نہ آمت)۔

فیگ 1.6۔ سروے آف انڈیا کہ طرفہ شائع گڑھن وول یہ نقشہ چھ ملک خاکہ طول البلد کہ کیئہ متوازی تہ طول البلد کہ مریدین ستر باوان - بندوستانک عرض البلد چھ تقریباً 8°N پیٹھ 37°N تام پھیلٹھ، تہ طول البلد چھ تقریباً 68°E پیٹھ 97°E تام پھیلٹھ - (ز رنگ چھ شامل کرنہ آمتر -)

منطقه وقت (ٹائم زون) سمجھن

وُلو گلوب پھر وون مغرب پیٹھ مشرقس کُن دوبار — یتھ پآٹھی جُھ سون سیار پننس محورس اُنڈی پُکی گردش کران، تہ پریته 24 گھنٹن منز جُھ پور موڑ کران۔ اکھ مکمل موڑ جُھ 360° ، لہذا امیک مطلب جُھ 15° فی گھنٹہ ($15 \times 24 = 360$)۔ وونی کرو اُسی پزیتھ 15° منز طول البلد کین مریدین نشان زد کرنہ۔ پرائم میریڈین پیٹھ مشرقس کُن گڑھنہ سِتری جُھ اسہ 0° ، $15^\circ E$ ، $30^\circ E$ ، $45^\circ E$ ، حاصل گڑھان، تہ توے جُھ پریته 15° پیٹھ $180^\circ E$ تام حاصل گڑھان۔ یہ جُھ پریته مریدین سِتری اکھ گھنٹہ مقامی وقت شامل کرنس برابر۔ اگر یہ گرین ویچس منز 12 بجے یا کاجس جُھ، تیلہ جُھ یہ $15^\circ E$ پیٹھ 1 بجے، $30^\circ E$ پیٹھ 2 بجے، تہ یتھ پآٹھی۔ مگر مغربس کُن گڑھتھ جُھ یہ بیکہ طرفہ - مقامی وقتہ مطابق صبحاے 11 بجہ $15^\circ W$ ، صبحاے 10 بجہ $30^\circ W$ وغار۔

فیگ 1.7۔ یہ گراف جُھ بون کُن طول البلد تہ ساروی کھوتہ تھزرس پیٹھ مقامی وقتس ظاہر کران، 0 پیٹھ پرائم میریڈین کِ حوالہ سِتری۔ پزیتھ رُنگ جُھ 15° بُک زون یُس اُکس مریدین پیٹھ مرکوز جُھ۔

ٲلوءڊيو يافت ڪرو

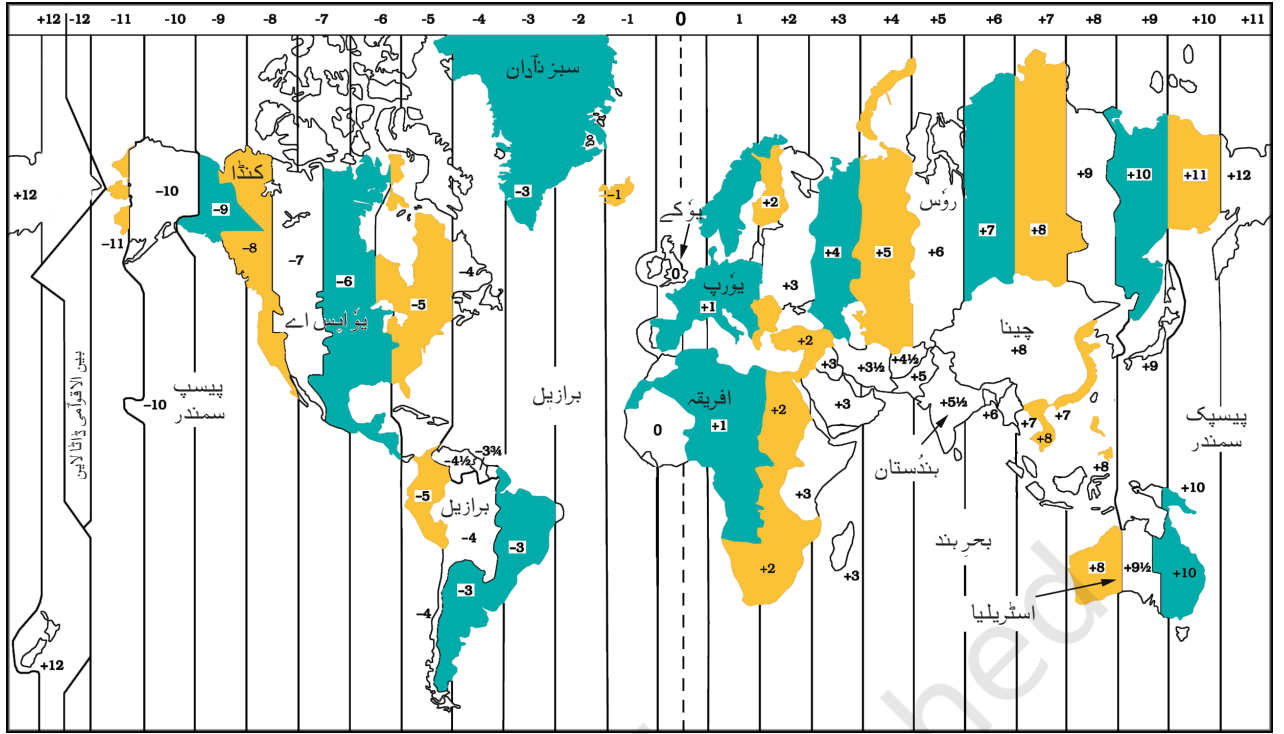
ز دوس، اڪه پوربندر (گجراتس) منڙ تہ بياڪھ ٽنسوكياھ (آسامس) منڙ ٻہتھ، ڇھ ٿيرو ڊيہرس فونس پيٽھ ڪٽھ ڪران۔ مؤخر الذڪر ڇھ بيان ڪران ز آفتاب ڇھ آسامس منڙ لوسمت تہ ووني ڇھ انہ گوٽ گوٽ۔ سابقہ ڇھ حاران تہ ڇھ ونان، "مگر پيٽھ ڇھ ونہ تہ پور دوبي گاش!" وضاحت ڪرو ڪياز۔ تہ، اڪھ طبقاتي سرگرمي پيٽھ، يمن دون شہرن درميان مقامی وقتس منڙ فرقڪ حساب لگاوو۔ (اشارہ: في الحال ڪرو پوربندر تہ ٽنسوكيا بس درميان طول البلدس منڙ فرق 30° غور۔ پتہ بيڪو تہي صحيح قيمت ٺہارتہ۔)

امي طريقہ بيڪو زمينس پيٽھ ڪنہ تہ جايہ بند مقامی وقتڪ حساب لگاونہ خاطر استعمال ڪرتہ۔ مگر ڪنہ ملڪہ خاطر آسہ نہ وارياء مقامی وقتہ استعمال ڪرڻ آسان! يہ وجہ ڇھ ز زياد تر ملڪ ڇھ يمن منڙ ڪزن وائي مريدين ڪس بنيادس پيٽھ اڪھ معياري وقت پانہ ناوان۔ انڌين سٽينڊرڊ ٽائم (آئي ايس ٽي) ڇھ ڪرين ويڇس (يتھ ڪرين وچ مين ٽائم يا جي ايم ٽي ونان ڇھ) مقامی وقتہ بڙونہ 5 گھنٽہ 30 منٽ (5.5 گھنٽہ تہ نوٽ ڪرڻہ امت)۔ ڪرين ويڇ مين ٽائم يا جي ايم ٽي)۔

ٲلوءڊيو يافت ڪرو

گجرات تہ آسامس منڙ ٻہتھ دون دوستن نش وائو واپس۔ يہ مثال ڪرو مقامی وقت تہ معياري وقتس درميان فرقہ وضاحت ڪرڻہ خاطر استعمال۔

يم تمام معياري اوقات ڇھ ٽائم زونن منڙ منظم ڪرڻہ يون، يم وسيع پيمانس پيٽھ ڇھ ڪرافس منڙ 15° ڪہ زونن بنز پيروي ڪران (تصوير 1.7)۔ مگر آسي ڪرو بونہ ڪنہ دنياھ ڪس نقشس پيٽھ غور (تصوير 1.8)۔ آس بيڪو وڇهتہ ز ٽائم زونن تقسيم ڪرڻ واجنہ لائن ڇھ نہ مڪمل طورس پيٽھ سيور۔ اميڪ وجہ ڇھ يہ ز ٽمن ڇھ پڙتھ ملڪي معياري وقتڪ احترام ڪرڻ تہ امي موڪھ ڇھ بين الاقوامي سرحدن پيٽھ عمل ڪرڻڪ رجحان تهاوان۔ ڪيٽزن ملڪن انڊر ليڪھنہ امتي نمبر ڇھ GMT يس منڙ شامل ڪرڻہ ينہ والين گھنٽن بند تعداد اگر ٽمن ڪانہ مثبت نشان آسہ، يا اگر ٽمن منفي نشان آسہ تيلہ ڇھ GMT پيٽھ گھٽاونہ يون۔

فیگ 1.8- ٹائم زون بُند اکھ عالمی نقشہ، یتھ مَنز کیئہہ مُلکَن خَاطِر معیاری وقت (GMT کِس حوالہ سِتر) باونہ چھ اُمّت۔ (نوٹ کُرُو زِ بَین الاقوامی سرحد چھ تقریباً، درست چھ نہ)

مہ کُرو اتہہ

بیرمہ وضاحتہ سِتر بیکہ یہ بَاسِتہ زِ پرتہ ملکس چھ اکھ معیاری وق۔ یہ چھنہ ہمیشہ گڑھان کیئہہ مُلک، یتھ کُنُو زَن رُوس، کینیڈا یا امریکہ، چھ واریاہ بُوَرُو زِ اکھ ٹایم زون آسنہ خَاطِر۔ امریکہس مَنز چھ شے ٹایم زون تہ رُوسس چھ 11 - بیملیک مطلب چھ زِ مشرق پیٹھ مغربس تام چھ توبہ پینر گُر 10 لٹہ تبدیل کرنچ ضرورت تاکہ تہر بیکو مُقامی وقتس سِتر ہم آہنگ گڑھتہ

اتہہ پَآتھہ، شکل 1.9 مَنز گلوب، یُس ہندوستانس پیٹھ مرکوز چھ، چھ کیئٹھن ملکن خَاطِر GMT کہ حوالہ سِتر معیاری وقت ظاہر کران۔

آخرس مَنز، بیملہ پرائم میریڈین گرین ویچس مَنز طے آو کرنہ، مخالف لَآن - تقریباً 180° طول البلدس پیٹھ - چھ بین الاقوامی ڈیٹ لائن ونہ یوان۔

یتھ کُنُو زَن تہر نقشس پیٹھ وُچھو، +12 تہ -12 ٹایم زون چھ اتھ لَآنہ پیٹھ اکھ اُکس لگان۔ اگر تہر یہ جہاز یا ہوائی جہاز ذریعہ عبور کُرُو، توبہ چھو پینہ گُر مَنز تاریخ بدلاونچ ضرورت۔ اگر تہر یہ کُراس کُرُو

تصویر 1.9 افریقہ تہ یوریشیاس منز چہ کیئہ ٹائم زون (GMT کہ حوالہ ستر)۔

مشرقس کُن سفر کران، تہر چھو اکھ دوہ تفریق کران (وُنیو ژنڈروار پیٹھ آتھوار تام)۔ اگر تہر یہ مغربس کُن سفر کران چھو، تیلہ گرو تہر اکھ دوہ شامل (آتھوار پیٹھ ژنڈروار آسہ وُن ز بین الاقوامی ڈیٹ لائن چہ تقریباً 180° طول البلدس پیٹھ، کیا ز کہ یہ چہ کیئہ ملکن دون مختلف روہن منز تقسیم کرنہ نش بچنہ خاطر جاین پیٹھ انحراف کران

برونہ کُن پکنہ برونہ...

- نقشہ چہ زمین کہ کُنہ علاقہ نم آئندگی کرنہ خاطرہ اکھ واریاہ مفید آلہ، چاہے لوکٹ آسہ یا بوڑ۔ نقشہ بند اہم اجزاء چہ فاصلہ، سمت تہ علامت۔
- زمینس پیٹھ چہ پرتہ جایہ اکھ یئہ مقام آسان میچ تعریف چہ قطعی طورس پیٹھ عرض البلد تہ طول البلد کہ گرو کہ مدتہ ستر کرنہ یوان - خی آلی لائن چہ بالترتیب مشرق پیٹھ مغرب (اکویٹرس متوازی) تہ شمال پیٹھ جنوبس تام (قطب پیٹھ قطب) تام چلان۔

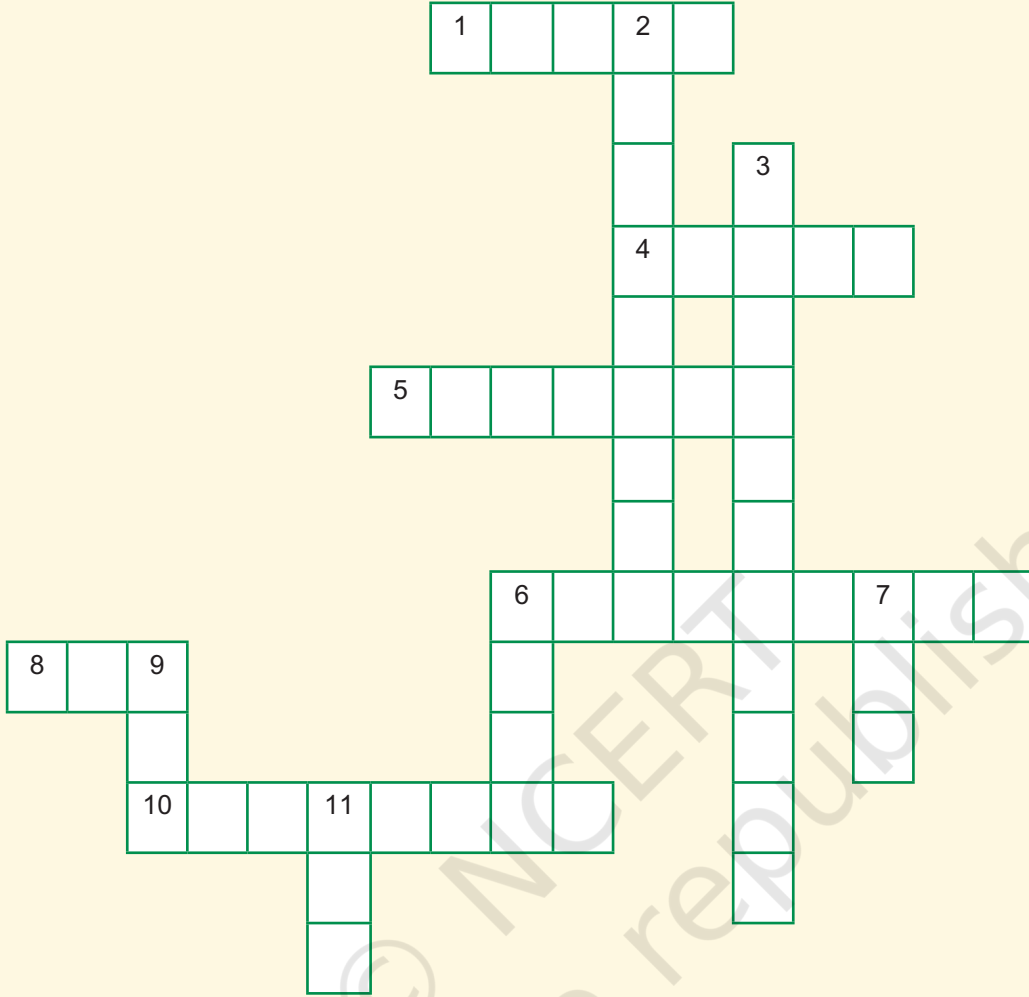
- لانگٹیوڈ ڇھ وقتچ تہ نشان زد کران تہ ڇھ ٹائم زون بنز وضاحت کران۔
- بین الاقوامی ڈیٹ لائن ڇھ تقریباً 180 ڊگری طول البلدس پیٹھ واقعہ، پرائم میریڈینس برعکس۔ بین الاقوامی ڈیٹ لائن عبور کرنہ سستی ڇھ تآریخ اکہ دؤہ بدلان۔

سوالات، سرگرمیہ تہ پروجیکٹ

1. نیم درسی کتابہ بندس باب 5 بس منز صفحہ 10 تہ تصویر 5.2 پیٹھ واپس بیتھ، پیمانہ 2.5 سینٹی میٹر = 500 کلومیٹر بناؤتھ، نرمدا دریاو کس موہنہ پیٹھ گنگا دریاو کس مہرس تام اصلی فاصلک حساب لگاؤ۔ (اشار: نقشس پیٹھ کُرو پنی پیمائش اکس آسان نمبرس پیٹھ گول۔)
2. ہندوستانس منز کپاز ڇھ شامس 5:30 بجہ ییلہ لندنس منز دپہرس 12 بجہ یا دپہرس ڇھ؟
3. اسہ کپاز ڇھ نقشس منز علامتن تہ رنگن ہنز ضرورت؟
4. مولوم کُرو ز توبہ کیاہ ڇھ پننس گر یا سکول پیٹھ آتھن طرفن منز۔
5. مقامی وقتس تہ معیاری وقتس درمیان کیاہ فرق ڇھ؟ اتھ پیٹھ کُرو گروپن منز بحر، پزیتھ جماڑ لیکھو 100 پیٹھ 150 لفظن منز جواب۔ جوابن ہند موازنہ کریو۔
6. دلہ تہ بینگلورک لیٹچوڈ ڇھ 29°N تہ 13°N۔ تہنز طول البلد ڇھ تقریباً بیوی، 77°E۔ دوشونی شہرن درمیان کوہ آسہ مقامی وقتس منز فرق؟
7. ہونہ کنہ دنہ آمتین بیانن کُرو صحیح یا غلط پاتھو نشان زد پنی جوابات کُرو اکہ یا دوہو جملو ستی وضاحت۔

- لیٹچوڈ کی تمام متوازیں ہند زیچھر ڇھ بیوی آسان۔
- طول البلدک مریدین ہنز لمبائی ڇھ اکویٹرک نصف حصہ۔
- جنوبی قطبک لیٹچوڈ ڇھ 90°S۔
- آسامس منز ڇھ مقامی وقت تہ آئی ایس ٹی ہشی۔
- ٹائم زون الگ کرن واجنہ لائن ڇھ طول البلد کین مریدین سستی بیوی آسان۔
- اکویٹر تہ ڇھ لیٹچوڈک متوازی۔
- حل کریو کراس وارڈ ہونہ کنہ۔

زمینس پیٹھ جائن بُند پے کڈن

اپور

1. تہی ژمرايو اکھ واریاہ بوڑ ایریا پننِس

نقشس منز

4. اکھ آسان سفیر

5. لیٹچوڑک ساروی کھوتہ زیوٹھ متوآزی

6. یتھ جایہ پیٹھ چھ پرائم میریڈین جڑتھ

8. پنی وتھ ژھانڑنی چھ واریاہ آسان

10. اکویٹرس پیٹھ فاصلک اکھ پیمانہ

بۆن

2. پرائم میریڈین پیٹھ فاصلک اکھ پیمانہ

3. یم ز چھ اکھ وٹہ اسہ اکھ جائے ژھانڈنک

اجازت دیوان

6. کیا لیٹچوڑ تہ لانگچوڑ چھ اکھ وٹہ

بناوان

7. سہ وقت یس اسی ساری بندوستانس

منز مانان چھ

9. یم ز چھ قطب الگ

11. اُکس لائنہ بُند مخفف یتھ منز روہ تہ

تاریخ بدلان چھ

نوڊلز

© NCERT
not to be republished

!نوڊلز چھ سون 'نوٹ تہ ڏوڊلز' بک مخفف*

